

КАДРОВА ПОЛИТИКА В БЪЛГАРСКОТО ЕЗИКОЗНАНИЕ ОТ ТОТАЛИТАРНИЯ ПЕРИОД

Цветомира Венкова
Софийски университет „Св. Климент Охридски“, София

Резюме

Обликът на българското езикознание през тоталитарния период (1944–1989) се определя значително от кадрова политика, водена от класово-партиен подход. Текстът разглежда политическите чистки и назначения, както и следенето на политическата благонадеждност и идеологическата подготовка на езиковедите. Описан е промяната в кадровата политика в посока на задгранични специализации след 1956 г., целяща да преодолее застоя. Като цяло тоталитарната кадрова политика е очертана като механизъм за превантивен идеологически контрол над крайния езиковедски продукт.

Ключови думи: кадрова политика в езикознанието, чистка, политическа благонадеждност.

Keywords: cadres policy in linguistics, comb-out, political credibility.

JEL: Z10.

Увод

През тоталитарния период (1944–1989) българското езикознание следва *кадрова политика*, основана на класово-партиен подход. Тя е част от цялостен опит за идеологическо реструктуриране на обществото и съзнанието във всички области. В езикознанието е насочена към отстраняване или ограничаване на езиковеди, които не изповядват марксизма-ленинизма и не подкрепят режима, назначаване и издигане на нови кадри по тези критерии, както и наблюдение на благонадеждността. Кадровата политика е тема табу на прехода, с някои изключения като [15], но дистанцията на времето позволява по-безпристрастно разглеждане.

В българския език терминът *кадрова политика*¹ е зает в идеологическия му смисъл от руски език след 09.09.1944 и остава чак до 1989. В руски език се среща още през 20-те във вътрешнопартийните документи, а популярност получава при Сталин през 30-те години, запазвайки се също до 1989. Той се използва и до днес в двата езика, но с разширено значение.

Първоначално *кадровата политика* се прилага при към партийните функционери, но скоро се разпространява във всички области, защото „отделните социални сфери загубват своята относителна автономност и се превръщат в умалено копие („матрьошка“) на Партията-държава, която дефинира техните цели и принципи“ [7]. Навсякъде кадровата политика прави партийните кадри водещи, а професионалисти-

те стават водещи само ако станат партийци или „безпартийни марксисти“.

В образованието и науката, като инструменти за „формирането на нов мироглед“, кадровата политика е особено стратегическа. Подобна е практиката и на други режими: националсоциализма в Германия, фашизма в Италия, Франко в Испания [39], но най-вече тя е част от съветизацията на Източния блок. „Комунистическите власти целят създаването на нов елит“, който „да се идентифицира с интересите на режима“ [42]. Според анализаторите кадровата политика се следва по две причини: „партията разпространява ценностна система, която предлага единствения официален изказ за идеалистичните нагласи на младите хора; кандидатите копнеят да участват в силата и престижа на партията“ [45]. Ще добавим и трета: те нямат друг избор, ако искат да бъдат водещи фигури в науката, и конкретно – в езикознанието.

1. Формиране на кадровата политика

Тъй като в България през 40-те години се пренася пряко съветската кадрова политика, най-точно тя може да се опише от извора чрез документите в СССР.

Веднага след Октомврийската революция през 1917 въпросът за кадрите на новия режим става ключов. Ленин изисква „кадри, предани привърженици на съветския строй“ [20], а в образованието призовава за „подготовка на кадри на новото учителство, проникнати от идеите на комунизма“ [19]. Показателен документ за концепцията е брошурата *Ръководни кадри* от 1924 [32], която постановява кадровата политика „да се провежда от партията с желязна дисциплина, с желязна централизация и със силна организационна опора“ [32]. Кадрите трябва да „съумеят

¹ *Кадър* е френска заемка в руски, дошла от латински. Във френски тя има значение на '(носеща) рамка' и от там – 'водещи служители в дадена организация, които са нейната носеща рамка, гръбнак'. Изразът *les cadres des partis politiques* 'кадри на партийната политика' е зает в руски.

да заставят държавните органи да провеждат здрава партийна линия при формирането на своите учреждения и със своите партийни очи постоянно да наблюдават и следят за това, по какъв начин и как се заемат най-важните постове в държавните органи” [32]. За Ленин е „детинска” мисълта, че „с ръцете на чистите комунисти, а не с помощта на буржоазните спецове, ще построим комунизма”, и препоръчва: „Да отцедим и отберем това, което се явява най-квалифицирано и делово, това, което по своето настроение и вътрешно съдържание, е идейно по-малко чуждо на работническата класа и може скоро да се приспособи и да се превари в пролетарския котел” [32]. В нея има специален раздел за „ВУЗ-овете и рабфаковете”, отчитащ „крайно ниска комунистическа прослойка – помалка от 3%”. Като решение се предлага „да се попълни състава на професорите и научните сътрудници с комунисти от редиците на завършващите ВУЗове и КомВУЗове” за овладяване на „тази важна командна височина”. Цели се и „привличане на научни сили сред безпартийните маси, родствени на нас по своите възгледи (безпартийни марксиста), успели да се препоръчат като дейни и надеждни работници” [32].

За масите кадровата политика разяснява Сталин през 1935 с лозунга „Кадрите решават всичко!” [24, 33]. Според него „гладът за хора” налага кадри да се „черпят” „от средите на селяните”. „Работниците на висшето училище” той разделя на „стари” – „затворени в черупката си жреци на науката” и „млади” с „напредничава наука”, като миньора А. Стаханов и полярника И. Папанин [34]. Този кадрови модел се запазва и след Сталин [38]. Неслучайно за М. Горбачов през 1987 промяната в кадровата политика е сред важните задачи на перестройката.

Разликите у нас се изразяват в по-силна субективност поради по-малките мащаби. Значително по-слаба е и степента на репресиите в сравнение със Сталиновата „Голямата чистка”, макар че нейната сянка несъмнено тегне и тук.

2. Органи на кадровата политика

Сред първите органи на кадровата политика у нас, засягащи езикознанието, са Сектор „Народна просвета” към ЦК на БРП (к), от 1944 и Отдел „Пропаганда и агитация” също към ЦК от 1948. През 1953 се формира специален отдел „Наука и образование”, разделен през 1962 на два други: „Наука и образование” и „Изкуство и култура”. През следващата 1963 „Наука и образование” се разделя на: „Общо и професионално образование” и „Наука и висше образование”, като последният се влива по-късно в отдел „Кадрова политика” (1984–1989) [17].

Кадровата политика се ръководи от партийни отдели, а не от държавни органи. Насоките, зададени от висшите партийни кадрови органи, се прокарват към академичните институции. Във всяка от тях има първични партийни организации, явяващи се оперативните органи на академична кадрова политика.

3. Посоки на налагане на кадровата политика в българското езикознание

3.1. Цялостно преустройство на науката и образованието

Полагат се усилия за преустройство на цялата система на образованието и науката чрез прочистване от „реакционния дух, съдържание, методи на обучение”, както инструктира писмо на партийни функционери [22, 28]. Външни лица планират „разчленение” на катедри в Историко-филологическия факултет [12]. Науката се разглежда като „неделима от социализма” [10] и гордо се обобщава: „Марксизмът-ленинизмът стана теоретична основа на образованието, а комунистическото възпитание – негова основна цел” [6].

3.2. Чистки на езиковеди

След 1944 започват кадрови чистки и у нас. Те са крайна рестриктивна форма от „култовския” период до 1956, прилагани на приливи и отливи: през 1944, 1946, 1948, и т.н., всеки път при съпротива срещу властта. Първият критерий за чистка е „фашизмът”, а мотивът е „изкореняване на авторитарната фашистка диктатура от университета” [11]. Кадровиците следват *Наредба-закон за прочистване на учителския и преподавателския от фашистки елементи* от 20.10.1944. Посочва се нуждата „да се освободи властта час по-скоро от явно приобщените към авторитарно фашистката идеология учители и преподаватели в университета и другите висши училища”. Критерият е широк: „фашизъм във всичките негови разновидности” и „под каквато и да е форма”, проявен „в явно или прикрито фашистка противонародна дейност сред академичната младеж” или „в зловердна пропаганда от катедрата” [36]. Кръгът се разширява и с термина *профашистки*. Сред „прочиствените” филолози са В. Бешевлиев, Ж. Николова, Ст. Романски. Вихрят се обвинения във фашизъм, видни в статии срещу П. Динеков [5], или в простотно писмо от колеги срещу участието на Ст. Романски в събор като „профашистки професор” [30]. А.Т.-Балан, М. Арнаудов, Ст. Младенов и Б. Йоцов са обявени за „носител на вредни идеи” като членове на Съюза „Отец Паисий” [13]. За властта „болшинството от университетските преподаватели, здраво проникнати от фашистки

разбирания, са негодни да бъдат носители на прогресивната и демократичната наука” [12].

След 1947 „фашизмът” се замества с нови критерии: „1) ангажирани с политическа дейност в миналото; 2) „проповядващи” великобългарски шовинизъм в лекциите си, в публикациите си, и в частни разговори; 3) симпатизанти или открити привърженици на опозицията; 4) допускащи схоластика и мистика в лекциите си, „ненаучни теории” или „ненаучен баласт, несвързан с живота” [13]. Чистките вече се прилагат индивидуално и с разнообразни претексти. Ускорява се преходът между езиковедските поколения. „За пределна възраст” през 1948 е уволнен „стариият” проф. Ст. Младенов [13]. А. Т.-Балан, също от „старите”, прави опит за адаптация чрез позоваване на „знаменитото отворено писмо” на В. Червенков до А. Пиронков” от 28.02.1953, в което според Балан „министър председател на България залага целия свой личен и държавен авторитет за подкрепа на обща борба заради богат, чист, граматично правилен, звучен и ясен български книжовен език!” [3]. За Балан това е „мощно насърчение” към „найшироко² свободно обсъждане, критика и самокритика” в науката. Той говори и за „един дивни израз нейде у председателя академик Тодор Павлов: „Не плашете се, да мислите творчески със своята собствена глава” [3], правейки алюзия между Т. Павлов и Христос („Не бойте се”, Мат. 4:19), видна от архаичния словоред. Въпреки това, публичното отричане на неговия семантичния падеж не му е спестено [8]. Всъщност границата между хвалбата и иронията при Балан е доста размита.

Чистките, макар и локални, продължават и след „размразяването” от 1956. През 1975 решение на ГК на БКП, София, „прочиства” английската катедра от „неподходящи елементи” с „буржоазен произход” и „нерегламентирани контакти” с чужденци“ [44]. Преместени са петима преподаватели, а проф. Ж. Молхова е сменена от поста ръководител на катедра за „провал в провеждането на партийната линия по отношение на кадровата политика” [44].

3.3. Политически подбор и назначения

Следва подбор на „нови професорски кадри” и „прогресивни учени” [12]. Поставя се въпросът „за създаването на нов прогресивен, отечественофронтовски кадър от университетски преподаватели” въз основа на „научната стойност на представените трудове, както и върху идеологическата ориентировка”. Същият документ дава списък с кандидати за преподаватели, сред които са: Г. Цанев, Л. Андрейчин, П. Динев, Д. Митов [12]. За извънредни членове на историко-

филологичния клон на БАН са избрани Вл. Георгиев, И. Леков и К. Мирчев [13]. През 1946 от бившия Скопски университет за доценти в Софийския са поканени Цв. Тодоров, В. Велчев и Е. Георгиев [31].

След 1947 класово-партийният подбор на кадрите става задължителен. За да се избегне ранната Сталинова грешка на пълен „глад на кадри”, допускат се способни лингвисти, но им е разрешава да работят по нови направления чак след като стават членове на партията, дори партийни секретари. Има и „квота на безпартийните марксисти”. Някои трябва да сътрудничат на службите, за да могат да пътуват на Запад. Други, макар и със световна известност, трябва да пишат идеологически есета в партийните официози.

3.4. Текущи идеологически оценки

Действащите езиковеди подлежат на *текущо идеологическо оценяване*. Това се вижда от кадрови протокол на Историко-филологическия факултет в СУ: „непрочистени фашисти – 3 души, привърженици на Отечествения фронт – 9 души, опозиционери – трима души, колебливи – 9 души” [31]. Доклад на декана подрежда кадрите по групи: „Първа група: преподаватели, които са отдавна вече изпитани марксисти и политически проявени дейци; Втора група: членове на БКП с особени проявления; Трета група: безпартийни сътрудници; Четвърта група: безпартийни, чието преустройство върви по-бавно. Пета група: преподаватели, които следва да бъдат освободени” [9]. В доклада преподавателите са разпределени в две колони: *партийни* и *безпартийни*, и са характеризирани. Например англицистите проф. М. Минков и лектор Р. Русев са „с основни недъзи и незадоволителна работа” [9]. Това не е първата негативна оценка за М. Минков – той вече е квалифициран като „махрови реакционер” и „злостен английски агент” [26]. Интересен термин от горния протокол е *преустройването на кадрите*, зададен от партийния вожд В. Червенков: „Всички наши честни преподаватели, предани на народа, трябва в една или друга степен да *преустроят* себе си” [35].

Преподавателите се оценяват текущо и по *тематиката на научноизследователската им работа* [9]. Разработките се планират по петгодишни планове (петилетки). „Цялата научноизследователска работа на преподаватели и асистенти от 9 септември до днес [1949] може да бъде проследена в архивите на Комитета за наука, изкуство и култура, защото, доколкото тя се е отразила в публикации или официално регистрирана дейност, това е отбелязано подробно в личния картон на всеки преподавател, на-

² Запазен е оригиналният правопис на А. Т.-Балан.

миращ се в картотеката на отдел *кадри*” [9]. Тази оценка ясно показва връзката между кадрова политика и езиковедска продукция.

3.5. Политпросвета

Езиковедите са обект на политическо огромяване: „Ако върху тези преподаватели се положат повече грижи чрез марксистко-ленинска подготовка, посещения на лекции, беседвания и пр., те ще се приобщят напълно, макар и с известно закъснение” [9]. Това се отнася за проф. П. Динеков, проф. К. Мирчев, Г. Пиръов, лекторите А. Евдокимов, А. Петренко, В. Юде, Р. Гандева, Ал. Милев, но важи и за всички филолози. Организирант им се задължителни целогодишни курсове по диалектически и исторически материализъм (*Диамат*) [23].

3.6. Чистки и подбор на студентите

За кадрите се мисли в перспектива още при приема им във ВУЗ. Поставена е задачата „да имаме ние огромно болшинство от студентите под наше влияние” [12]. Изключват се от ВУЗ студенти, които „са били активни членове на фашистки и противонародни организации, проявили и проявяващи активна противоотечественофронтowska дейност, синове и дъщери на ликвидирани от народния съд фашистки деятели или засегнати от специалните закони за ограничаване и ликвидиране икономическата база на капиталистическите елементи от града и селото” [29]. Образованието трябва „да осигурява формирането на материалистическо мировъзрение у студентите, да прави нашите студенти години самостоятелно да се борят против буржоазните теории и безпощадно да ги разобличават” [35]. При приема се изискват „ОФ бележки” за благонадеждността на кандидат-студента. Ограничава се силно „достъпът на младежи от буржоазен произход” и се дава „голяма преднина на младежи от работнически произход и младежи от безимотни и малоимотни селски семейства (членове на ТКСЗ)” [9]. Затова от 1947 функционира системата на *Рабфак* – съкратено обучение в курсове на избрани работници с цел директното им приемане. Скоро властите са принудени да смекчат ограниченията, за да могат да набират не само благонадеждни, но и способни кадри. Допуска се широк прием, но при запазване на привилегии за дадени групи – за активните борци против фашизма и капитализма (разширен и за децата им), за възпитаниците на Рабфак, за включените в специални програми, както и за приближени на висшата номенклатура. Така се оформя егалитарна политика, съчетана с елитарност (привилегии). Това е принципът на Дж. Оруел, че „всички са

равни, но някои са по-равни от другите”, силно компрометиращ системата.

4. Частично отваряне след 1956

С времето „застоят в езикознанието” става сериозен проблем. Мерки за решаването му се вземат след 1956: засилва се научният обмен в рамките на Източния блок и се поема курс към възприемане на новите Западни езиковедски теории – структурализъм, генеративизъм, функционализъм, прагматика и др. Това изисква подготовка на езиковедски кадри, които се одобряват и командировават в чужбина от български държавни органи. Индивидуалните инициативи за контакт не са приемливи.

За съжаление довоенното развитие у нас вече е прекъснато към средата на 50-те години. Маргинализирани са „старите” езиковеди и техните идеи във формално-логическия синтаксис (Ст. Младенов), теорията за семантичния падеж и психологическия подход (А. Т.-Балан), както и на „буржоазните възпитаници”. Нужни се реабилитации, като на М. Минков, стипендиант на Фондация „А. фон Хумболт” в Берлин, който е назначен за ръководител на катедра [44] въпреки посоченото отхвърляне. Също и „младите” са потискани при опит да поемат свой път: през 1946 Ст. Стойков изследва социолингвистически младежкия жаргон, а през 1947 М. Янакиев – формални особености на поезията, но се налага да спрат за доста време³. Общата съдба запазва връзките със славянските школи, където много „нови” езиковеди са специализирали: Ягелонския университет – К. Мирчев (1925–1926), И. Леков (1925–1926, 1928–1930, лектор 1929–1931), Л. Андрейчин (1931–1936); и Карловия университет – Ст. Стойков (1937–1939) [21], но това е преди 1944.

Началото на новия обмен е в СССР и Източния блок, като основните му официални форми са специализации и лекторати по български език. М. Янакиев специализира в Полша за 45 дена (1959), в Москва за шест месеца (1963) и за един месец (1966), както и в Прага за две седмици през 1968. През 1969–1984, с едногодишно прекъсване, е лектор в Московския университет [37]. Ц. Младенов е лектор в Будапещенския университет (1965–1971 и 1972–1973) [40]. Лайпцигския университет и Академията в Източен Берлин (ГДР) посещават Й. Пенчев, А. Людсканов и Р. Ницолова през 60-те (Х. Валтер и Р. Ницолова – лична комуникация). М. Виде-

³ М. Янакиев в под кадрово напрежение до 1963, въпреки че е редовен асистент още от 1947: „От 1952 до 1963 г. работих като хон. ст. преподавател, ст. преподавател, преподавател и пак ст. преподавател (названията на длъжността бяха сменяни чрез административни разпоредби)” [37]. Ст. Стойков се пренасочва към диалектологията.

нов е лектор в Карловия (1972–1977) и в Московския университети (1984–1987) [2]. Всъщност именно през Източна Европа първо у нас идват новите езиковедски идеи от Запад.

От края на 60-те години започват специализации и в Западна Европа и САЩ. Й. Пенчев е стипендиант на Фондация „А. фон Хумболт“ в Кьолн през 1968–1970, през 1974–1977 е лектор в САЩ: Вашингтонския университет в Сиатъл, Колумбийския университет, Йейлския университет и Университета в Ню Йорк, а през 1983–1985 е гост-професор в Хамбургския университет [18]. Англицистката Ж. Молхова специализира в университетите в Лийдз и в Лондон през 1963–1964, както и в Мичиганския и Калифорнийския университети през 1966–1967, като във втория е лектор през 1981–1983 [16]. В Университета в Лийдз се откриват лекторат, където отиват Хр. Стаменов, Т. Стойчева, Ст. Русенова, М. Ковачева, и др. [4]. М. Пенчева специализира в Единбургския университет през 1975–1976, през 1983–1985 е гост-лектор в Калифорнийския университет, а през 1983 – в Университета Рединг [14]. Сред франкофоните Б. Николов специализира в Сорбоната през 1947 и основава лекторат по български език в Лионския университет (1957–1960) [25]. Германистът Б. Парашкевов е лектор по български език в Хелзинкския университет (1974–1978), стипендиант на фондация „А. фон Хумболт“ в Бон (1981–1982), а през 1989 – гост-професор в Университета Деллауер [1]. Това са само част от специалистите в различните области на езикознанието. Тази елитарна кадрова стратегия дава резултати: мнозинството от специализираните показват компетентност, донасят в България сърцевината на новите теории и създават школи в съответното направление.

Освен това, неколцина езиковеди пътуват на Запад като водещи учени. Такъв е Вл. Георгиев, председател на Международния комитет на славистите (1958–1963) и на Международната асоциация за изучаване на Югоизточна Европа (1965–1967), член на Управителния съвет на Международния комитет по микенология, „почетен доктор на Хумболтовия университет в Берлин (1960) и на Карловия университет в Прага (1968), член-кор. на Френската АН (1967), Финландската АН (1966), Саксонската АН в Лайпциг (1968), Белгийската АН (1971), Атинската АН (1977)” [43]. Друг езиковед с голямо признание е А. Людсканов – член на Международната асоциация по кибернетика (1966) и Международната асоциация по компютърна лингвистика (1967), и на нейния изпълнителен комитет, вицепрезидент на Международната организация по семиотика (1969). От 1963 до 1976 той участва „в повече от 30 международни срещи” [27]. Като потомък на белоемигрантка Людсканов не

е допуснат да работи в университета и отива в строителството и като редактор [41], а академичен кадър става през 1953.

Дейността на тези и други езиковеди носи престиж на режима, поради което те са особено насърчавани. Като цяло обаче атмосферата за развитие на нови направления остава твърде ограничена и контролирана поради липса на истински свободен академичен обмен на идеи и на индивидуална инициатива.

Заклучение

Описаната кадрова политика е мощен инструмент за подбор, наказание или поощрение на езиковедите по класова-партийни критерии. Тоталността ѝ позволява да се добавя и субективност, маскирана с идеологически доводи. Отношенията и езикът стават войнствени. Професионалният избор на всеки езиковед е между съобразяването с кадровите изисквания и отказ от кадрово израстване, а дори и от езиковедски академични занимания изобщо. Резултатът е постоянната несигурност да не се попадне под кадрови удари по идеологически причини. Кадровата политика насочва изследователската и преподавателската езиковедска дейност, налагайки своя отпечатък върху езикознанието през целия тоталитарен период.

Литература

1. *Автори „Изток-Запад“*. [http://iztok-zapad.eu/authors/author/530].
2. Ангелов, А. *Чл.-кор. проф. д-р М. Виденов на 65 години*. Ез. приноси за М. Виденов. Ун. изд. „Св. Св. Кирил и Методий”. В. Търново. 2005. стр. 13.
3. Балан, А. Т. *Отговор на приветствията (1955)*. Любов за родна реч. Унив. изд. „Св. Кл. Охридски”. София. 2008. стр. 61, 63.
4. Басат, Е. България стана част от мен. *сп. „Дзяло”*. 10. 2017. [http://www.abcdar.com].
5. Белчева, Е. *Памет за професор Петър Динев*. сп. „Факел”. 15.11. 2016.
6. Божинов, В. *За социалистическата културна революция в България*. Славянска филология. V. Изд. на БАН. София. 1963. стр. 240, 241.
7. Бояджиева, П. *Анотация*. Социалното инженерство. Сиела. София. 2012.
8. Венкова, Цв. *Историографски аспекти на генеративизма в българската граматика*. Филологията – класическа и нова. Унив. изд. „Св. Кл. Охридски”. София. 2016. стр. 136–137.
9. Гандев, Хр. *Доклад за ИФФ (19.04.1949)*. Мутафчиева, Чичовска. 1995. стр. 444–450, 451, 455.
10. Георгиев, Вл. *Висшето образование в служба на строителството на социализма*. в-к „Работническо дело”. бр. 143. 22 май, 1952.
11. *Доклад на ОФ-комитета при ИФФ (12.10.1944)*. Мутафчиева, Чичовска. 1995. стр. 50.
12. Драгойчева, Ц. *Предложение (01.1945)*. Мутафчиева, Чичовска. 1995. стр. 74, 102.

13. Живкова, Н. *Усмиряване на разума*. Гутенберг. София. 2006. стр. 70-87, 80, 91, 120, 143, 153.
14. Ишпекова, Р. М. Пенчева на шейсет години. *сп. „Съпост. Езикознание“*. бр. 1. 2007. стр. 126–129.
15. Кабакчиев, Кр. *Такова беше, и е, времето*. 10 години промяна в Източна Европа. Изд. „Буллекс“. София. 1999. стр. 397–406.
16. *Кой кой е*. Справочник ОМДА. [http://www.omda.bg/page.php?title=Jana_Ezra_Molnova&IDMenu=370&IDArticle=2093].
17. Колева, Св. *Социологията като проект*. Изд. „Pencsoft“. София. 2005. стр. 101-116.
18. Лакова, М., Коева, Св. *Живот и научна дейност на Й. Пенчев*. Ез. изсл. за 75-год. на Й. Пенчев. Пловдив. Акад. изд. „М. Дринов“. София. стр. 7–8.
19. Ленин, Вл. *Проект программы РКП (б)*. в-к „Петроградская правда“. 23 февруля 1919.
20. Ленин, Вл. *Речь*. в-к „Правда“. бр. 54. 8.03, 1922.
21. Младенов, М. *Проф. Ст. Стойков и българската диалектология*. Българска диалектология. 2002. стр. 5–16.
22. Мутафчиева, В., Чичовска, В. *Съдът над историците*. Акад. изд. „М. Дринов“. София. 1995.
23. *Наредба за Диамат (март 1949)*. Мутафчиева, Чичовска. 1995. стр. 467.
24. Невежин, В. *Застольные речи Сталина*. АИРО-XX. Москва. Санкт Петербург. 2003. стр. 65–66.
25. Офнюз. *Почина първият декан на ФКНФ в СУ*. [<https://offnews.bg/obshtestvo/pochina-parviat-dekan-na-fakulteta-po-klasicheski-i-novi-filologii-v-s-337793.html>].
26. Павлов, Т. *Оценка на настроения (09.06.1946)*. Мутафчиева, Чичовска. 1995. стр. 144.
27. Пенков, Б. *Александър Людсканов. 1976*. 260-365. [http://mmib.math.bas.bg/wp-content/uploads/12055-BM260-A1_Lyudskanov.pdf].
28. *Писмо за преустройството на ВУЗ (07. 1945)*. Мутафчиева, Чичовска. 1995. стр. 81.
29. *Писмо за чистката на студенти (02.02.1949)*. Мутафчиева, Чичовска. 1995. стр. 431.
30. *Протестно писмо на преподаватели (03.1945)*. Мутафчиева, Чичовска. 1995. стр. 80.
31. *Протокол на ОФ за образованието (03.1946)*. Мутафчиева, Чичовска. 1995. стр. 107–108.
32. *Руководящие кадры Р. К. П. (большевики) и их распределение*. Госс. изд. Москва. Ленинград. 1925. стр. 1–2, 12, 16, 20, 141–144.
33. Сталин, Й. *Речь в Кремльовско дворце 4 мая 1935*. Некежин В. 2003. стр. 66–67, 80–81.
34. Сталин, Й. *Речь на приеме в Кремле 17 мая 1938*. Некежин В. 2003. стр. 201, 205, 207.
35. Червенков, В. *Реч пред студентските кръжоци (05.1949)*. Мутафчиева, Чичовска. 1995. стр. 460.
36. Чолаков, Ст. *Доклад с мотиви за чистката (10.1944)*. Мутафчиева, Чичовска. 1995. стр. 53.
37. Янакиев, М. *Автобиография*. [<https://miryan.org/auto.html>].
38. Clark, W. *Crime and Punishment in Soviet Officialdom*. Routledge. New York. 1993. 126.
39. Connelly, J. Güttner, M. *Universities under Dictatorship*. Penn State Univ. Press. 2005. p. 320.
40. Nagyрál, Т. *Развитие и състояние на спец. „Български ез. и лит.“ в Будапещенския у-тет*. Hungaro-Bulgarica. бр. 3. 1987. стр. 49–59.
41. Paskaleva, E. *Alexander Ljudskanov*. Early Years in Machine Translation. John Benjamins. Amst. p. 363.
42. Péteri, G. *The Communist Idea of the University*. Connelly. Güttner. 2005. pp. 162–163.
43. Slavica. [<http://www.libsu.unisofia.bg/slavica/Georgiev V.html>].
44. Stamenov, C., Shurbanov, A. *English studies in Bulgaria*. EES. Leicester. 2000. p. 267.
45. Wagner, H. *Loyalty and Commitment in a Totalitarian Party*. Social Research, No. 2. 1959. pp. 272–282.

CADRES POLICY IN BULGARIAN LINGUISTICS FROM THE TOTALITARIAN PERIOD

Tzvetomira Venkova
Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Sofia, Bulgaria

Abstract

The image of Bulgarian linguistics in the totalitarian period (1944–1989) is significantly determined by cadres policy, based on a class-party approach. The basic principles of such policy in Bulgarian linguistics are focused. The paper describes political purge, known as chistka, and political recruitment, as well as the monitoring of political credibility and the ideological training of linguists. The change of direction in cadres policy in terms of specializations abroad after 1956 is presented as a means to overcome the stagnation. All in all, totalitarian cadres policy is outlined as a mechanism for preventive ideological control over the final linguistic product.